

Läsliv

2023 #1

Det ska
vara enkelt
att läsa

EN TIDSKRIFT FRÅN MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Tema: Minoritetsspråk

”Jag älskar att läsa på våra sagostunder”

Florida Pavlovska och Fortunata
Kolompar arbetar på romska
läsambassaden i Oxie

Sveriges minoritetsspråk tar plats igen

Kulturminister Parisa Liljestrand sa det vid invigningen av Språkcentrum för meänkieli i Övertorneå. Och alla vi har intervjuat till temat minoritetsspråk i det här numret säger det: ”språk är bärare av en människas identitet”.

Tänk att tonen för hundra år sedan var en helt annan i samhället. Då var det svenska som gällde. Minoritetsspråken finska och samiska fick inte talas i skolan. Nu ses däremot de svenska minoritetsspråken som en viktig del av kulturarvet och ska uppmuntras och återtas av språkbärarna. Som ett led i detta har vi de senaste åren sett flera nationella satsningar på minoritetsspråken. I det här numret skriver vi om tre av dem: resursbibliotek, nationella språkcentrum och romska läsambassader. Vi tipsar även om barnböcker med anknytning till de svenska minoritetsspråken och berättar om MTM:s arbete med att främja språken.

Men vi lyfter också blicken från Sverige, närmare bestämt till Tanzania och internatskolan Shule ya Furaha. Dit kommer barn från hela landet för att lära sig punktskrift. Läraren Raheema drömmer om att eleverna en dag ska kunna läsa allt de önskar, för så ser inte verkligheten ut just nu. Reportaget hittar du på sidorna 18–21.

FOTO: SARAH PERFEKT

Anette Säfstrom

Anette Säfstrom,
redaktör

anette.safstrom@mtm.se

”
Flera
nationella
satsningar
på minori-
tetsspråken
i Sverige.

18

6

10

INNEHÅLL

3 Nyheter

4 Nytt om Lättläst

TEMA: MINORITETSSPRÅK

6 Resursbiblioteken

9 Tips för biblioteken

10 Läsambassaden i Oxie

13 MTM och minoritetsspråk

14 Nationella språkcentrum

16 Barn & Unga – boktips

17 Fem frågor till läsambassadören

18 Punktskriftsskola i Tanzania

22 Frågor och svar

23 Quiz och serie

Läsliv

ges ut av Myndigheten för tillgängliga medier 2–4 gånger per år. Citera oss gärna men ange källa. Det är gratis att prenumerera och den finns som tryckt tidning och taltidning. För frågor kring prenumeration kontakta oss via info@mtm.se eller via telefon 040-653 27 10 (vardagar 8.30-12). **Adress:** MTM, Box 51, 201 20 Malmö. **Hemsida:** www.mtm.se **Redaktion:** Sofia Alsterhag, Hedvig Weibull, Martin Strandberg, Ulrika Frolov, Anette Säfstrom, Catarina Ek, Maria O'Donnel. **Andra medverkande:** Ida Bengmark, Ellen Follin, Jenny Holmlund. **Ansvarig utgivare:** Magnus Larsson. **Tryck:** Taberg Media Group. **ISSN:** 2001-7103. **Omslagsfoto:** Elliot Elliot

FOTO: APELÖGA

FOTO: APELÖGA

Videor om hur nya Legimus fungerar

Webbplatsen Legimus.se har byggts om och ser annorlunda ut för besökaren. Tanken är att en mer renodlad webbplats ska göra det lättare att hitta till läsningen. Nu finns flera nya instruktionsfilmer om hur den nya sajten fungerar.

Vissa visar hur du kan lyssna på talböcker i webbspelaren. Andra filmer är tänkta som inspiration både till förmedlare och allmänhet. Filmerna har undertextning och är syntolkade. Du kan ta del av dem på **mtm.screen9.tv** och på **legimus.se** under fliken "Använda Legimus".

96 procent är nöjda med biblioteken

Högskolestudenter som använder inläst kurslitteratur är mycket nöjda med bibliotekens service. Det visar en undersökning som MTM gjorde under slutet av 2022. Hela 96 procent tycker att de får ett trevligt och respektfullt bemötande av bibliotekspersonalen.

Syftet med studien var att ta reda på mer om studenters inställning till högskolebiblioteken och om inläst kurslitteratur.

Nominera till Läs guldet!

Vet du någon som gör en extra insats för personer med syn- eller läsnedsättning? Mellan 18 april och 30 juni kan du nominera till MTM:s pris Läs guldet – tillgänglig läsning för alla!

Priset delas ut varje år till någon som gjort insatser för tillgänglig läsning. Till exempel läsrämjande aktiviteter för personer med synnedsättning, personer som är nya i svenska språket eller andra som har svårt med läsningen. Vinnaren får 25 000 kronor som ska användas för att sprida läsglädje. Nominera på: **mtm.se/lasguldet**

Tidigare vinnare:

- 2022** Lynn Alpberg, bibliotekarie inom Stockholms stadsbibliotek
- 2021** Finn Hellman, journalist och funktionshinderaktivist.
- 2020** Eva Fridh, Martin von Knorring, författare till boken **Laga mat i blindo**.
- 2019** Projektet Sustainable Poetry, poesiskapande i skolan.
- 2018** Laven Fathi och Helena Pennlov Smedberg, projektet Unga läser för gamla.

Ny vägledning för tillgänglig samhällsinformation

Alla har rätt att få veta vad som händer i samhället och vid kriser är det särskilt viktigt. Därför har MTM och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, tagit fram en vägledning för dig som behöver nå ut med samhällsinformation. Den finns att läsa på **mtm.se**. Där kan du även se en inspelad konferens från mars om hur du gör för att nå ut med viktig information till alla.

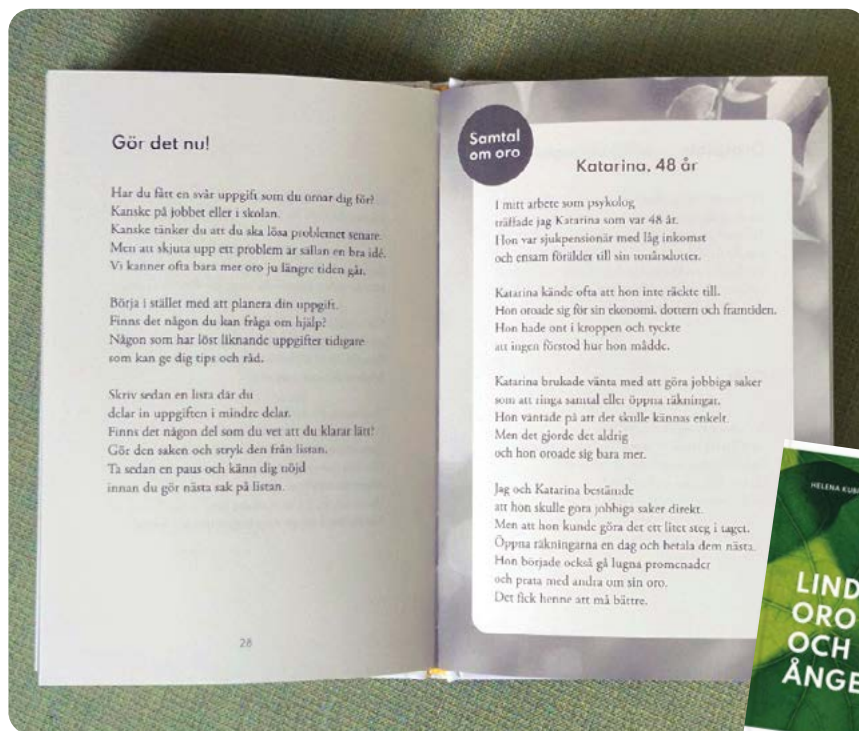

FOTO: ÅSASILLER

I den lättlästa boken **Lindra oro och ångest** skriver författaren Helena Kubicek Boye bland annat om handfasta metoder för hur en person kan hantera starka känslor.

När oron tar över

Lättläst bok hjälper läsaren att hantera ångest

I sitt arbete som psykolog har Helena Kubicek Boye dagligen mött patienter som besvärats av oro, ångest och panikångest. Det finns många orsaker till att man dåligt, som långvarig stress, hälsoproblem, ekonomiska problem eller stora förluster i livet. Vissa personer oroar sig också lättare och mer än andra. Nu har Helena skrivit en lättläst bok om hur man kan hantera sitt mående.

För vem har du skrivit boken?

– Boken vänder sig till alla som ofta eller i perioder oroar sig mycket, men även till personer som är i en tillfällig svacka och upplever att tankarna maler. Oro är en naturlig del av livet, men om den tar över påverkar den vår livskvalitet. Då är det viktigt att hitta metoder som kan lugna och lindra.

Vad är tecken på alltför mycket oro?

– Långvarig stark oro kan ge obehagliga känslor och reaktioner i kroppen. Man kan få svårt att sova och ont i musklerna. Känner man stark oro dagligen under ett par veckor är det alldeles för mycket. Om metoderna jag presenterar i boken inte hjälper bör man söka hjälp på sin vårdcentral och prata med en kurator eller psykolog – för det finns hjälp att få.

Är någon av metoderna särskilt hjälpsam för många?

– Att prata om sin oro med en vän eller någon man litar på. Det är ofta väldigt förlösande att sätta ord på sin oro istället för att hålla den för sig själv. När problemen får ljus på sig ter de sig ofta mindre. ●

Helena har också skrivit den lättlästa boken **En god natt**.

”Beröring har en lugnande effekt”

Varför mår vi bra av att klappa djur? Och varför har Låshundar blivit så populära inom äldreomsorgen? Kerstin Uvnäs Moberg, läkare och professor med inriktning på oxytocinets helande effekter, förklarar.

Redan när du får en impuls och närmar dig djuret du vill klappa utsöndras substansen oxytocin. Systemen som skapar lugn och ro aktiveras och halten av stresshormoner sjunker. Oxytocin är en liten signalsubstans i hjärnan som man först fann hade en effekt på förlossningar, värkarbete och amning. Oxytocinet påverkar lugn och ro, det kan minska känslan av rädsla, oro eller ångest.

– Det finns något som heter ”food hunger”. När vi är hungriga så äter vi och blir mätta, men det finns också ”skin hunger” – vi har ett behov av beröring och känner oss lugnare när någon rör vid oss, säger Kerstin Uvnäs Moberg.

Men oxytocin arbetar inte ensamt. Hon förklarar det som att det ligger som ett spindelnät över hjärnan och att det inte alltid är lätt att mäta vad som kommer från just oxytocinet, eftersom det kan sätta fart på de andra systemen. För att visa att det faktiskt finns där gjorde hon en studie tillsammans med doktoranden Linda Handlin. De tog ett stort antal blodprov från

Kerstin Uvnäs Moberg.

”Personer med demens kan må extra bra av kontakt med djur.

labradorer och deras mattar både under och efter att personerna klappade hundarna.

– Det blev direkta påslag av oxytocin. Inom någon minut såg man hur oxytocinet gick upp i en peak på både människa och djur.

Kerstin Uvnäs Moberg menar att personer med demens kan må extra bra av kontakt med djur eftersom den väcker omvårdnads- och samvaroinstinkter.

– Känslsystem som kan ha blivit lite avtrubbade kommer fram mer. Instinkten att ta på något som ser snällt och gulligt ut finns kvar hos de flesta, det är nästan som ett medfött program. Det finns en väldig koppling mellan huden och våra känslor – huden är ursprunget till hjärnan och nerverna, och alla våra sinnen. **Hedvig Rudling**

Djur och natur gör oss gott.

Må bra-hormonet oxytocin flödar när vi klappar en hund vi gillar och axlarna sjunker en bit när vi kommer ut i skogen. Bara att läsa en bok om ämnet kan få en lite gladare. Här är ett axplock av böcker från LL-förlaget som kan få dig att må bra!

NY!

FOTO: APELÖGA/KUNGLIGA BIBLIOTEKET

Resursbiblioteken ska arbeta främjande med minoritetsspråken, både gentemot förmedlare och läsare.

I januari blev det klart att biblioteken i Malmö ska inrätta ett resursbibliotek för romani chib. Det betyder att det snart finns resursbibliotek för alla fem minoritetsspråk i Sverige; meänkieli, finska, jiddisch, samiska och romani chib.

TEXT: MARIA O'DONNELL

Resursbiblioteken – en efterlängad satsning

Redan 2019 lämnades ett förslag till en nationell biblioteksstrategi in till den dåvarande regeringen. Man identifierade då bland annat ett behov av att stärka de nationella minoritetsspråken. Regeringen gav Kungliga biblioteket, KB, ett uppdrag och 10 miljoner för att skapa resursbibliotek för fyra av Sveriges fem nationella minoritetsspråk: meänkieli, finska, jiddisch och samiska.

Under 2021 inventerade man hur behoven kring sådana bibliotek skulle kunna se ut och engagerade personer både från minoriteterna och företrädare för folkbiblioteken. Arbetet resulterade i en rad önskemål som resursbiblioteken ska försöka möta. Inför 2022 fick de sina skrivna uppdrag av KB som tydliggör hur de ska arbeta. Samma år breddades uppdraget till att omfatta även romani chib.

Meänkieli, finska, jiddisch och samiska hade redan egna bibliotek och det var där resursbiblioteken inrättades. För Romani chib gick uppdraget istället till Malmö stad, som har Sveriges största romska befolkning.

Resursbiblioteken ska framför allt ge konsultativt stöd till de kommunala biblioteken, arbeta främjande och även särskilt

fokusera på barn och unga. De ska också ge service direkt till användarna, som att svara på frågor, sammanställa boklistor och tipsa om material på minoritetsspråken eller om dess kultur.

Flera av biblioteken har anställt, eller kommer att anställa, personer som arbetar särskilt med uppdraget som resursbibliotek.

Läsliv ställer frågan till ansvariga för de olika resursbiblioteken om vilka utmaningar de ställs inför och hur det nya nationella uppdraget påverkar deras arbete. Vi får då svar om påbörjade utvecklingsprojekt och redan pågående aktiviteter gentemot aktörer inom biblioteksvärlden. Men minst lika viktig verkar den kulturella aspekten vara. Att inte bara stötta med litteratur utan också med kunskap om de nationella minoriteterna.

Raisa Leusso på Nordkalottbiblioteket, som nu också är resursbibliotek för meänkieli, säger:

– Medan vårt fokus definitivt har flyttats mer mot media på meänkieli, ger grundsamlingen med medier som rör hela Nordkalotten en stark bakgrund för de kulturella och historiska aspekterna av arbetet. Vi hoppas verkligen att våra insatser och stöd till biblioteken syns i vardagen till läsare

FOTO: DANIEL MARTINI

Raisa Leusso, Nordkalottbiblioteket.

Vi hoppas att fler kommer till biblioteket och känner sig välkomna och sedda.

av meänkieli genom ökad synlighet och kunskap hos biblioteken. Att fler kommer till biblioteket och känner sig välkomna och sedda.

David Reichel på Judiska biblioteket i Stockholm är inne på samma spår:

– Det är alltid bra att resurser och expertis på ett specifikt område är samlad på en plats. Då vet läsare och andra intresserade vart de ska vända sig. Det är även många bibliotekarier som hör av sig till oss om rådgivning för hur de kan arbeta med jiddisch på sina bibliotek. Men vi anser även att jiddisch inte bara ska förstås som ett språk som kan läsas, utan som en större kultur.

Hanna Schimmer på Samernas bibliotek menar att den samiska litteraturen är mer än text på papper:

– Vi vill kunna lyfta och vidga utrymmet och förståelsen för samisk litteratur så att alla samer ska kunna få del av den på det sätt som passar dem. På samiska språk eller andra språk, i tryckt form eller som talade berättelser, i konst, jojk eller i den traditionella kunskapen.

När Läsliv talar med Eeva Östberg på Finlandsinstitutet väljer hon att ta in ytterligare ett perspektiv, det om tillgänglighet:

– Tillgänglig läsning är en viktig fråga för oss. Det är till exempel viktigt att inspirera biblioteken att köpa in lättläst litteratur på finska – många yngre sverigefinnar har svårt att läsa på finska och detta ska tas hänsyn till när biblioteken köper in medier.

Det femte resursbiblioteket, för romani chib i Malmö, fick sitt uppdrag först i januari. Där är Bagir Kwiek samordnare för arbetet:

– För oss är ju detta något helt nytt, det finns inget liknande i hela världen. Dessutom finns så lite litteratur på romani. Jag har fått använda mig av alla mina internationella kontakter bara för att få ihop en samling.

Bagir Kwiek var läsambassadör (utses av Kulurrådet) år 2019 till 2021 och såg då ett behov att öka kunskapen om minoriteten

FOTO: RIDDU RIDDU

Inom många minoritetsspråk är muntliga berättelser och sång en stor del av litteraturen och kulturen. På bilden, samiska artisten Maxida Märak.

romer på folkbiblioteken. Han gjorde det därför möjligt för dem att bli läsambassader för romani chib och få stöttning i att utveckla verksamheten kring den nationella minoriteten. Totalt utsågs 32 läsambassader över hela Sverige. På nästa uppslag kan du läsa om en av dem, läsambassaden i Oxie i södra Malmö.

Att Bagir Kwiek nu kan fortsätta det upparbetade samarbetet med läsambassaderna i sitt nya uppdrag som samordnare för resursbiblioteket ser han som ett lyckokast. Och han är övertygad om att det är ett viktigt arbete:

– Tillgång till litteratur på sitt eget språk handlar till stor del om att få lära känna sig själv.

Att det nationella uppdraget är efterlängtat för de nationella minoriteterna understryker flera av resursbibliotekens ansvariga som Läsliv pratat med. På det temat får Raisa Leussu på Nordkalottbiblioteket avsluta med en fråga:

– Den viktigaste utmaningen är förstås frågan om framtidens finansiering – kommer vi att kunna fortsätta bygga på den starka grunden vi har jobbat hårt för efter det aktuella uppdraget tar slut? ●

FOTO: ANNA VONBROMSSEN

Bagir Kwiek, resursbiblioteket för romani chib i Malmö.

Tillgång till litteratur på sitt eget språk handlar till stor del om att få lära känna sig själv.

Så främjar du minoritetsspråk på ditt bibliotek!

Vill du som bibliotekarie arbeta med våra nationella minoritetsspråk men är osäker på var du ska börja? Här kommer tips för att komma igång!

Skaffa kunskap och få inspiration

För att kunna arbeta med de nationella minoriteterna är det viktigt att ha kunskap både om lagstiftningen och om målgrupperna. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, har satt samman en vägledning med material om inflytande och samråd för barn och unga från nationella minoriteter.

Till grund för vägledningen ligger dialog såväl med de nationella minoriteternas ungdomsförbund som med olika kommuner, regioner och myndigheter. Under varje avsnitt finns checklista och länkar till vidare läsning.

www.mucf.se/verktyg/vagledning-att-ge-barn-och-unga-fran-nationella-minoriteter-inflytande

Den webbaserade vägledningen på **mucf.se** ger många bra tips på hur man kan främja de nationella minoriteternas språk.

Verktyg att använda

1. Appen Bläddra

Här finns böcker för barn, ungdomar och vuxna på flera av våra nationella minoritetsspråk. Här kan man helt kostnadsfritt läsa e-böcker på samiska, meänkieli och romani chib. Nya böcker läggs till löpande och appen utvecklas hela tiden. Målet är att det ska finnas böcker även på finska och jiddisch. Det är Kungliga biblioteket som står bakom Bläddra. Appen finns för både iPhone/iPad och Android.

2. Polarbibblo.se

På den här webbplatsen är barnen med och skapar innehållet. På så sätt utvecklar de sitt språk och gör sin röst hörd. Här kan de till exempel skriva berättelser och boktips, rita, skicka in foton och spela. Innehållet på sidan finns tillgängligt på Meänkieli och Samiska. Polarbibblo har funnits i mer än 20 år och drivs av Regionbibliotek Norrbotten i samarbete med Biblioteken i Norrbotten.

www.polarbibblo.se

Vill du jobba inkluderande med fler språk?

Världens bibliotek erbjuder böcker på flera av Sveriges migrantspråk. I det digitala biblioteket finns ljudböcker och e-böcker på femton språk, bland annat tigriska, ukrainska och arabiska. Tjänsten kan användas helt kostnadsfritt av alla som skapar ett konto. Bakom satsningen står Biblioteken i Malmö och finansieras av Kungliga biblioteket, Nasjonalbiblioteket i Norge och Kulturrådet, som en del av satsningen Stärkta bibliotek.

www.varldensbibliotek.se

Text: Sofia Alsterhag

Fortunata Kolompar och Florida Pavlovska främjar romskt språk och kultur på biblioteket i Oxie i södra Malmö.

Tänk att få en saga uppläst på lovari!

Biblioteket i Oxie är en av 32 romska läsambassader i Sverige. Med gemensamma läsestunder för stora och små hoppas de att fler romer ska använda sitt språk och känna sig delaktiga i samhället.

TEXT OCH FOTO: CATARINA EK

Malmö är den stad som har störst romsk befolkning i Norden och många bor i Oxie i södra Malmö. Biblioteket här är en av tre romska läsambassader i Malmö, de andra två ligger i stadsdelarna Bellevue och Lindängen.

På biblioteket i Oxie arbetar Florida Pavlovskaja. Hon berättar att hon hittills är den enda anställda romen inom Biblioteket i Malmö. Men samma dag Läsliv kommer på besök börjar Fortunata Kolompar sin första dag på biblioteket. Också hon är rom och under sex månader ska hon arbeta som romsk läsambassadör på alla tre biblioteken.

De romska läsambassaderna ska främja romsk litteratur och kultur. Speciellt viktigt är att nå barn och unga och en stående aktivitet på biblioteket i Oxie är sagostunder.

– Jag älskar att läsa under våra sago-stunder. Det värmer i hjärtat och jag får så mycket tillbaka, säger Florida Pavlovskaja.

Innan hon började på biblioteket arbetade hon på en förskola där de hade sago-stunder för alla barn med minoritetsspråk, förutom just för de romska barnen. När

hon började med sagostunderna på Oxiebiblioteket fanns tre barnböcker översatta till lovari, den romska varietet som Florida Pavlovskaja och de flesta romer i Oxie pratar.

– Upplevelsen att se hur barnen reagerade var fantastisk. Även föräldrarna uppskattade det, det är inte många som fått böcker upplästa på sitt eget språk. Att höra en saga på sitt eget språk betyder väldigt mycket och barnen ville höra fler sagor.

När hon såg hur mycket det betydde för deltagarna började hon göra egna översättningar.

– Jag översätter sagorna till lovari och skriver texterna på post-it-lappar som jag fäster in på rätt sida i boken.

Florida Pavlovskaja berättar att det finns en del böcker på varieteterna kelderash, arli och gurbeti men just på lovari finns det inte många.

– Kelderash och lovari har några ord som betyder detsamma men de andra språken skiljer sig ordentligt åt.

Badbomber & simhopp av Martin Salto och Marcus Gunnar Pettersson är en av de populära böckerna som Florida Pavlovskaja läser på sagostunderna.

Benämningen romani chib, ”det romska språket” omfattar flera olika varieteter, och alla är erkända som nationella minoritetsspråk. Enligt Florida Pavlovska talar de flesta i Malmö lovari och näst störst är polsk romani. Och de är så olika att man inte förstår inte varandras språk.

Varken Florida Pavlovska eller Fortunata Kolompar fick höra sagor på lovari när de var små, däremot berättade deras mormödrar och mammor sagor från minnet. I skolan fick de ofta tillsägelse om att vara tysta när de använde sitt språk. Det får Läsliv att fråga om modersmålsundervisning.

– Jo, det fanns i skolan men ingen undervisade i just lovari så vi förstod ingenting! Vi försökte förklara det men de trodde inte på oss.

Biblioteket i Oxie anordnar lässtunder på lovari för både större och mindre barn.

romska högtider, med diktuppläsning, fika med romska bakverk, sång och dans. Vidare anordnas föreläsningar och utställningar, som förra årets Konsten och kampen med silversmeden och samhällsdebattören Rosa Taikons smycken. Florida Pavlovska skiner upp när Läsliv undrar hur de lockar hit ovana besökare:

– Hör jag någon prata lovari på gatan så går jag fram och bjuder in till våra sagostunder, barn som vuxna. Och vid nästa sagostund är de på plats, säger hon och lägger till:

– Det spelar också stor roll att det står en rom bakom disken i bibliotekets entré. ●

Med intresset för böcker kommer också viljan att komma till tals och känna tillhörighet med majoritetssamhället.

Florida Pavlovska vill att hennes barn lär sig sitt modersmål för att inte gömma undan sin identitet som rom. På barnens skola finns det en lärare som undervisar i lovari.

– För att stärka sin identitet är det viktigt att man redan i tidig ålder lär känna sin romska tillhörighet. Att läsa sitt modersmål är dessutom viktigt för läsning generellt och för utbildning senare i livet, säger Fortunata Kolompar och fortsätter:

– Med intresset för böcker kommer också viljan att komma till tals och känna tillhörighet med majoritetssamhället.

Under sagostunderna i Oxiebibliotekets berättarrum projiceras böckernas sidor på en stor duk och kollegorna läser upp texten på både svenska och lovari. Efteråt är det fika, samtal på lovari och pyssel för barnen.

En annan aktivitet är Ordklubben för ungdomar 9-16 år. Då använder man också den stora duken för att titta i boken tillsammans och den brukar ha ett visst tema, till exempel veckodagar, årstider eller färger. Man läser boken på svenska och översätter till lovari. Är det ett ord någon inte kan skriva de upp det på tavlan för att lära in det.

Läsambassaden har med jämna mellanrum andra aktiviteter, till exempel vid

I det digitala biblioteket Legimus finns böcker på Sveriges nationella minoritetsspråk. Vi frågade MTM:s mångspråksbibliotekarie hur myndigheten jobbar för att främja läsning på språken.

TEXT: PETRA SIMONSSON

FOTO: ANETTE SAFSTRÖM

”Vi måste ha stor kännedom om läsarna”

Enligt bibliotekslagen ska bibliotek ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna. Bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Som en del av biblioteksväsendet har alltså MTM en viktig uppgift att främja just minoritetsspråken när man väljer vilka böcker som ska bli tillgängliga i tal- eller i punktskriftform i Legimus.

– Läsare som har rätt till tillgängliga medier ska känna till att det finns, även på de nationella minoritetsspråken, säger bibliotekarien Ellen Follin.

I Legimus finns talböcker på nationella minoritetsspråk. Antalet böcker på språken skiljer sig mycket och det gör också antalet talare och läsare. Det finns också stora skillnader i hur många böcker som ges ut på de olika språken. Ellen Follin är noga med att lyfta fram böcker på de olika språken och böcker skrivna av till exempel sverigefinska författare på Legimus förstasida.

– Det är värt att göra en extra ansträngning så att läsare och bibliotekarier hittar böckerna.

Att främja de svenska minoriteternas

språk handlar också om att lyfta kulturerna. Språklagen säger att det allmänna, där MTM ingår, ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att utveckla och behålla sin kultur. Därför är det också viktigt att det finns tillgängliga medier om minoritetsgruppernas egen kultur.

En utmaning med att producera tillgängliga medier på minoritetsspråken är att hitta inläsare. Inläsningarna ska matcha MTM:s krav och även passa den specifika boken. Att nätverka och öka MTM:s kontakter i omvärlden är därför viktigt. Det gäller även utanför Sverige. Samarbetet med systemmyndigheterna i Norden gör det till exempel möjligt att hämta böcker på framför allt finska, men också samiska.

Ett annat pågående arbete på MTM är att öka kännedomen om läsarna. Ellen Follin ser att Kungliga Bibliotekets satsning på de nationella minoriteternas bibliotek är en resurs i det arbetet. Där finns stor kunskap om läsare, litteratur och kultur.

– Vi vill ha så stor kännedom om läsarna som möjligt för att förstå deras behov. Då kan vi producera fler titlar som de faktiskt vill läsa, säger Ellen Follin. ●

FOTO: SARAH PERFECT

Ellen Follin är bibliotekarie på MTM och har fokus på mångspråk.

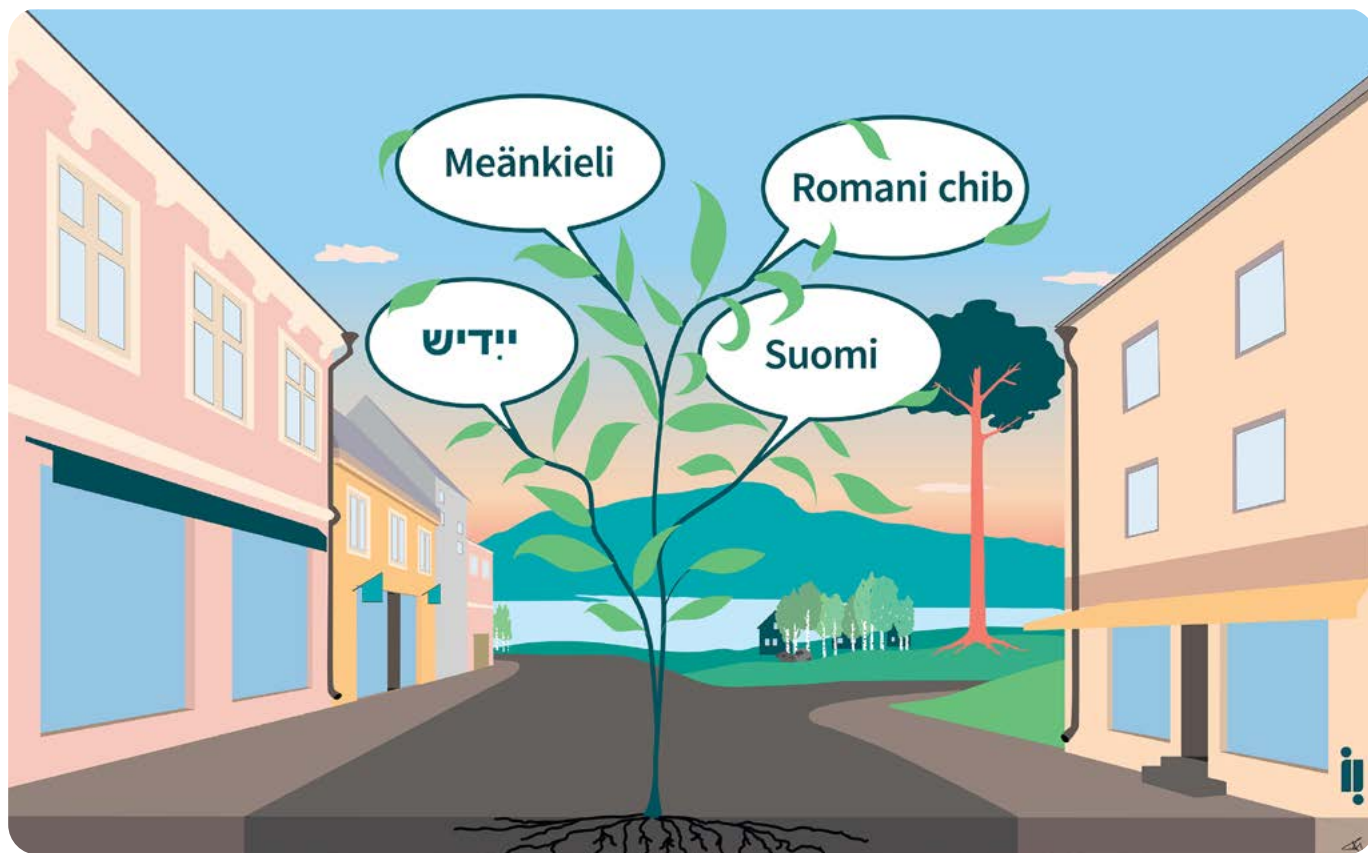

ILLUSTRATION: ISOF

NATIONELLA SPRÅKCENTRUM

Ska återuppliva minoritetsspråken

Sveriges nationella minoritetsspråk har funnits under lång tid men riskerar att försvinna. Med revitaliserande språkcentrum hoppas regeringen att både språk och språkbärare ska få luft under vingarna.

TEXT: MARIA O'DONNELL

Många människor i Sverige tillhör en nationell minoritet. För att aktivt skydda och främja dessa minoritetsspråk har regeringen gett myndigheten Institutet för språk och folkminnen, Isuf, i uppdrag att starta fyra olika nationella språkcentrum. Elina Majakari, enhetschef på Isuf, säger att förväntan på deras arbete är stor.

– Språk handlar inte bara om ord och grammatik, utan om sammanhang i livet och identitet, säger hon.

Under 1800- och 1900-talet rådde ett starkt språkideal i Sverige som innebar att svenska skulle talas istället för minoritetsspråken. De barn som hade mo-

dersmålen finska eller samiska fick inte tala sina språk i skolan. Följden blev att flera generationer förlorade kunskaperna i sina modersmål. Gemensamt för de nationella minoritetsspråken är att de har talats under mycket lång tid i Sverige, men för flera av dem minskar numera antalet talare i snabb takt.

Isofs uppdrag att upprätta språkcentrum omfattar finska, jiddisch, meänkieli och romska. Att samiskan inte är med är för att Sametinget redan ansvarar för Samiskt språkcentrum.

Språkcentrumen ska ge så kallade språkbärare i hela landet möjligheten att behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk så att de nationella minoritetsspråken kan leva vidare i Sverige. Arbetet drogs i gång under hösten 2022 och har fått finansiering till och med 2024.

– Målet är att skapa hållbara strukturer för revitaliseringsarbetet och förhoppningen är att verksamheten blir permanent, säger Elina Majakari, enhetschef. Hon fortsätter:

– Revitalisering av minoritetsspråken är viktigt eftersom de nationella språken är en del av det svenska kulturarvet. Samhället måste uppmuntra och göra det enklare för språkbärare att lära sig språken, utveckla dem och föra kunskaperna vidare till nästa generation. Annars är risken stor att de nationella minoritetsspråken försvinner.

De nationella språkcentrumen finns nu för språken: finska, jiddisch, meänkieli och romska.

Förutom det viktiga begreppet språkrevitalisering finns också ordet språkbärare i detta sammanhang.

– Bara för att du inte talar ett språk kan du ändå vara språkbärare av ett språk. Identifierar du dig som tillhörande en nationell minoritet så har du rätt att

Elina Majakari,
enhetschef på Isof.

” Det handlar inte bara om ord och grammatik, utan även om sammanhang och identitet.

få tillbaka ditt språk. Språk är ju inte bara ord och grammatik, det är ett helt sammanhang som du tillhör eller känner att du tvingats stå utanför hela ditt liv. En del av vårt arbete är att få människor att förstå sina rättigheter som språkbärare, säger Elina Majakari.

De som arbetar vid de nationella språkcentrumen har titeln språkfrämjare. De har nu bland annat påbörjat en behovsinventering tillsammans med språkbärarna. Vilka är revitaliseringsbehoven hos de olika nationella minoriteterna? Vilka typer av insatser och aktiviteter behövs för att främja språken? En annan arbetsuppgift är att informera om att språkcentrumen finns.

För att synliggöra arbetet på språkcentrumen och för att underlätta kommunikationen med andra aktörer kommer de att få egna webbsidor på Isofs webbplats under 2023. Det blir en kunskapsbank med information om olika teorier, modeller och tips för att arbeta med revitalisering. ●

Kontakt till Nationella Språkcentrum

Finska, Uppsala: sprakcentrumfinska@isof.se

Meänkieli, Övertorneå, Kiruna: sprakcentrummeankieli@isof.se

Romska, Stockholm: sprakcentrumromska@isof.se

Jiddisch, Stockholm: sprakcentrumjiddisch@isof.se

Arbetar även med invandrarpråk via Lexin

Lexin är en förkortning av lexikon för invandrare. Det är en tvåspråkig lexikonserie på 23 invandrarpråk framtagen och utformad för invandrare i Sverige som lär sig svenska.

Att producera språklexikon är kostsamt för förlagen när det gäller små språk. Därför tog staten initiativet redan på 1970-talet och var då

ett samarbete mellan dåvarande Skolverket, Statens invandrarverk och Statens institut för läromedel. Det första Lexinlexikonet utkom 1984. Idag är det Isof, Institutet för språk och folkminnen, som ansvarar för Lexin.

Ett antal appar för Lexin finns också tack vare att Isof tillgänglig-

gjort innehållet i Lexin som öppna data. Lexinserien används inom sfi, på gymnasiet och grundskola för elever som läser svenska som andraspråk och även inom frivilligorganisationers verksamhet för flyktingar och invandrare.

År 2022 gjordes nästan 126 miljoner slagningar i webblexikonerna.

Boktips: minoritetsspråk

Här är tips på böcker som knyter an till några av minoritetsspråken.

Aarteitani Suomesta av Satu Kettunen

Den här boken vill visa ett barn det bästa av Finland genom olika aspekter av den finska naturen och kulturen. Följ med till de tusen sjöarnas land, blunda och känn doften av harsyra och salmiak. Finns som talbok i Legimus.

Rekommenderad ålder: 3–6 år.

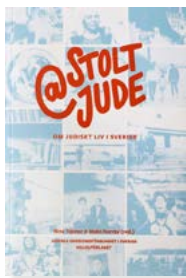

@Stoltjude: om judiskt liv i Sverige

Redaktör: Nina Tojzner

Boken bygger på Instagramkontot @Stoltjude, som drivs av Judiska ungdomsförbundet. Unga personer delar med sig av personliga berättelser om hur det är att vara jude idag och om sin egen relation till den judiska kulturen. Första upplagan av boken gavs ut med hjälp av bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF. Finns som talbok och punktskriftsbok i Legimus.

Rekommenderad ålder: 12 + år.

Himlabrand av Moa Åsot Backe

Ånte lever nära de samiska traditionerna och ser en framtid som renskötare. Men plötsligt är känslorna inför bästa kompis Erik annorlunda än tidigare. Vad skulle alla andra säga om de visste? Finns som talbok och punktskriftsbok i Legimus.

Rekommenderad ålder: 12 + år.

Siirto av Lina Stoltz

Flykten från en stad i Syrien till en enslig by i norra Sverige innebär stora förändringar för Sam och hans familj. Vintern är mörk och kall, men sommaren är alldeles ljus. Kan de trivas och skapa ett nytt liv där? Boken är inläst på meänkieli. Finns som talbok i Legimus.

Rekommenderad ålder: 12 + år.

Nya taktila bilderböcker

Så här ser våra två nya taktila bilderböcker **God natt min lilla kanin** och **Handbok för superhjältar** ut! Bilderna är noggrant handgjorda i olika material och monterade bit för bit för att ge största möjliga stöd för barnet som läser dem.

Böckerna kan köpas av bibliotek, föräldrar eller anhöriga till barn med synnedsättning, enskilda personer med synnedsättning, och institutioner som arbetar med barn med syn-

5 frågor till...

...**Nioosha Shams**, Sveriges nya läsambassadör 2022–2024. I uppdraget ingår att inspirera barn och unga till läsning.

TEXT CATARINA EK

FOTO: SUSANNE KRONHOM

Nioosha Shams är Sveriges sjätte läsambassadör och den yngsta hittills. Här ger hon sina personliga reflektioner kring uppdraget.

Vad är ungdomsbokens roll?

– Som med all annan litteratur tror jag inte ungdomsboken har någon särskild roll, utan ett existensberättigande att få finnas som konst precis som andra genrer. Däremot tror jag att den ofta lyckas vara en inbjudan till litteraturvärlden och så småningom till andra genrer, för den läsovana ungdomen.

– För mig är ungdomsboken än idag den mest njutningsfulla genren. Som Per Nilsson en gång sa: ”sjutton år, äldre blir aldrig en människa”. Och att få återvända till de formande, känslosvallande, brinnande åren är en ynnest.

Hur får man ungdomar att hitta rätt bok och komma igång med läsningen?

– Man lär känna ungdomen, engagerar sig i den, lägger tid och kraft på att hitta något just den kommer intressera sig av. Vissa vill läsa böcker där deras liv och öden blir speglade, andra vill läsa som verklighetsflykt och därför något så långt bort från sig själv som möjligt. Du måste

hitta något som passar just din ungdom, ibland får man bara en chans.

Är det viktigt att läsa på modersmålet?

– Att vara nära sitt modersmål betyder att vara nära sig själv, sin historia, bakgrund, kultur, de skatter som finns hundratalens år bakåt och som genom att sprida ringar på vattnet kan säga något om vem vi är idag. Jag ser inte hur det kan vara annat än en tillgång att kunna flera språk, för att kunna ta del av litteratur från flera världar.

Varför är det viktigt att Sverige förblir mångspråkigt?

– Den här frågan tycker jag är väldigt svår att svara på, eftersom kontringen är ”varför är det viktigt att alla språk förutom svenska försvinner från Sverige?” och det är fascisternas retorik. Sverige är mångspråkigt eftersom ungefär 20 procent av vår befolkning är utlandsfödd. Självklart ska språken spegla detta. Dessutom har vi fem minoritetsspråk som av lika självklara anledningar måste få fortsätta finnas. Allt annat är att låta kolonialisterna vinna.

Vad betyder litteratur för dig?

– Allt! ●

Nioosha Shams

Född: 1996.

Yrke: Författare och kulturjournalist. Debuterade 2020 med ungdomsboken *Om det regnar i Ahvaz*.

Aktuell: Vill höja statusen på ungdomsboken samt fokusera på flerspråkighet och modersmål. Sveriges läsambassadör 2022–2024.

Boktips:

Kiffe kiffe imorgon av Faïza Guène.

Läraren Reheema och hennes elever Alexis och Debulah. Shule ya Furaha betyder Glädjens skola på swahili.

”

Eleverna har aldrig läst en roman eller en bok med sagor för barn.

En sliten skolbok, Bibeln och ett fåtal andra böcker om kristendomen. Det är vad en punktskriftsläsare i Tanzania kan välja på när hen ska läsa en bok. Följ med till skolan Shule ya Faruha där barn lär sig punktskrift.

TEXT OCH FOTO: EVA FRIDH

Drömmen: att barnen ska kunna läsa vad de vill

Shule ya Furaha är en av Tanzanias internatskolor för barn som lär sig punktskrift. Skolan ligger en bit utanför centrum i staden Tabora i landets västra del.

När jag besöker skolan den fjärde november 2022 förbereder sig elever, lärare och övrig skolpersonal för en stor händelse. Idag firar skolan nämligen sitt 60-årsjubileum. Samtidigt hålls en examensceremoni för årets avgångselever.

Medan ljudanläggningen på skolans stora gräsplan testas tar jag mig en titt i ett av klassrummen på ovanvåningen i en av skolbyggnaderna. Där träffar jag Reheema som har jobbat som lärare på skolan i 28 år. Hon trivs med att undervisa och hjälpa barn och ungdomar med synnedläggning och visar mig till en bokhylla längst bak i rummet. Där finns några tummade och gulnade skolböcker för årskurs 4. De är skrivna på swahili, som är majoritetsspråket i landet, och är tryckta i punktskrift. Böckerna är så frekvent lästa att sidorna har blivit lena och punkterna är otydliga.

– Vi behöver köpa nya böcker, säger Reheema. De här håller bara i något år till. Hon suckar och berättar att det inte finns pengar till bokinköp. Dessutom trycks det enbart skolböcker i punktskrift i Tanzania.

– Våra elever har aldrig läst en roman eller en bok med sagor för barn.

Hon drömmer om att barnen och ungdomarna ska kunna läsa allt de önskar.

– Då skulle de lära sig fler ord och förstå mer av allt som händer i världen.

Två elever, klädda i ljusblå skoluniform, kommer in i klassrummet hand i hand. Alexis, som går i årskurs 4, berättar att engelska är hans favoritämne. Han trivs på skolan och har många kompisar här. Det gör att han inte saknar sin familj när han är borta från den månader i sträck.

– Det är kul att ha lektioner, hjälpa mina vänner med läxorna på kvällarna, läsa och skriva på perkinsen, säger han.

En perkins är en punktskriftsskrivmaskin och eleverna antecknar med hjälp av dem under lektionerna.

Även Debulah trivs på skolan. Hon tycker också om att läsa, men vill hellre skriva på ett annat sätt. Trots att hon är

Fotona visar, från vänster till höger: ett klassrum på skolan, ett goalballag som tränar på gräsplanen mellan skolbyggnaderna, ingången till skolan.

Flera av eleverna på Shule ya Furaha har albinism. De lever under ett ständigt hot att bli bortförda och dödade av personer som tror att de har magiska krafter.

”
Vi skulle vilja ge ut talböcker. Det finns inte i Tanzania.

nästan blind är favoritämnet att skriva för hand.

– På kvällarna visar jag mina kompisar hur man skriver. Sedan springer vi och leker med dockor.

Inte heller Debulah saknar sin familj.

– Mina kompisar finns på skolan, så det är bra här.

Eleverna skriver även punktskrift för hand med hjälp av en reglett, som består av en metallplatta och ett stift.

– Yngre barn har svårt att skriva på reglett, säger Reheema. Det tar tid att lära sig att man måste skriva spegelvänt för att få bokstäverna rätt.

Alexis berättar att han är duktig på att skriva och att han tycker mycket om att sjunga. Och så tar han ton. Han sjunger de första verserna i den tanzaniska nationalsången. Orden har han lärt sig utantill genom att lyssna när andra sjunger.

Reheema förklarar att eftersom det är ont om punktskriftspapper gäller det att eleverna tränar sitt minne så att de kommer ihåg saker utan att behöva läsa dem.

Så drar festligheterna igång. Solen skiner och det är mycket varmt. Alla skolans

90 elever sitter under baldakiner ute på gräsplanen. De sjunger iklädda sina blå skoluniformer. I händerna håller de punktskriftshäften med dagens program och sångtexterna.

Rektorn, stadens biskop, en före detta biskop och skolministern i Taboraprovinsens regering håller tal. Shule ya Furaha är en av de bästa skolorna i provinsen, enligt ministern. Rektorn säger att detta inte hade varit möjligt utan hjälp från Sverige och Norge. Ett finansiellt stöd från en svensk och en norsk organisation för kristna synskadade är av yttersta vikt för skolan.

En missionär från Sollefteå grundade skolan år 1962. Hon hette Kerstin Strindberg och var blind. Tillsammans med sina tanzaniska kollegor reste hon runt i landet och sökte efter barn och ungdomar med synnedläggelse. Hon övertalade deras föräldrar att det gick att lära barnen något. På den tiden var det mycket vanligt att synskadade gömdes undan i hemmet utan att få någon utbildning.

Idag är attityderna mot personer med synnedläggelse bättre, enligt Margaret

som arbetar på det kristna litteraturcentret Kibreli utanför staden Arusha nära den kenyanska gränsen. Hon har varit en del av verksamheten sedan 1983 och ser en skillnad även i hur synskadade uppfattar sig själva.

– De har större självkänsla. De vet att de är värda något, säger hon.

Det är tack vare henne och hennes tre kollegor som det finns gratis punktskriftsupplagor av Bibeln och viss annan kristen litteratur. Verksamheten är unik i Afrika. Personalen har bokmanusen inlagda i kontorets enda dator. När det är dags att beställa böcker sänder de filerna till en kristen organisation i Kalifornien. Där trycks böcker som sedan skickas till Kibreli. I väntan på vidare leverans hamnar de bruna bokkartongerna på ett papperslukande lager med hyllor från golv till tak.

– Det är gratis att skicka punktskrift med posten i Tanzania, säger Margaret och tillägger att det är hon som skriver namnen och adresserna på kartongerna.

Hon berättar att verksamheten är uppskattad. Sedan starten 1980 har 3000 personer fått tillgång till litteratur via Kibreli.

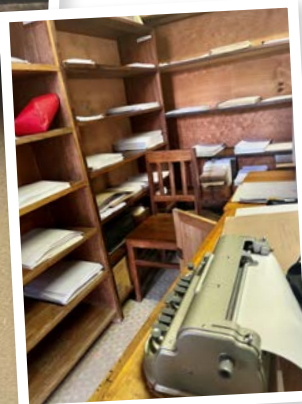
– Vi når de flesta av våra kunder via internatskolorna för personer med synnedsättning, men vi annonserar även i den lokala kyrkans radio.

Paol är en annan av centrets medarbetare. Som barn blev han blind och lärde sig att skriva på en punktskriftsskrivmaskin på Shule ya Furaha. Denna färdighet har han nytta av i sitt arbete, trots att han återfått stora delar av sin syn i vuxen ålder. Han är pastor och undervisar personer med synnedsättning om Bibeln och kristen tro via brevkurser.

Litteraturcentrets punktskrivare är trasig och pengar till att laga den saknas. Därför skriver Paol alla brev för hand på en punktskriftsskrivmaskin. Det slamar rejält när han blixtnsnabbt skriver en text som handlar om Jesu mor.

– Jag skriver mellan 30 och 50 sidor per dag, säger han.

I bokhyllor bakom Paols skrivbord lig-

Till vänster: Grace, Chenge, Paol och Margaret arbetar på Kibreli. Ovan: Paol skriver breven till sina kurser på en punktskriftsskrivmaskin.

ger buntar med punktskrift. Varje bunt innehåller en brevkurs. Paol kom i kontakt med Kibreli när han gick på internatskolan. Böckerna i punktskrift betydde så mycket för honom att han lovade Gud att han skulle börja arbeta på litteraturcentret om han blev seende igen. Och det hände.

– Det är bra att jag har varit blind för jag förstår hur de som kontakter mig via brevkurserna har det och kan stötta dem.

Kibreli's största sponsorer är samma föreningar för kristna synskadade som skänker pengar till Shule ya Furaha. Förklaringen är att litteraturarbetet grundades på skolan och senare flyttade till Arusha när det behövde större lokaler. En av grundarna var för övrigt Margarets numera avlidne man Yusufu, som varit elev på skolan.

I framtiden hoppas Kibreli kunna expandera verksamheten och nå ut med kristen litteratur till personer i alla länder i Afrika där det talas swahili. Redan idag finns det enstaka kunder i grannlandet Kenya.

– Vi skulle även vilja ge ut talböcker, säger Paol. Sådana finns inte i Tanzania. ●

På lagret på litteraturcentret Kibreli står kartonger med punktskriftsböcker staplade från golv till tak.

Fråga oss!

Kontaktcentret på MTM tar emot många frågor kring tillgänglig läsning. Här publicerar vi ett urval av dem.

FOTO: ANETTE SÄSTRÖM

Amanda, Emelie, Anna, Niklas och Johan.

Nya Legimus

Hej! Vi tycker att nya Legimus fungerar bra men några funktioner verkar inte ha följt med. Till exempel bokhämtaren och beskrivning av böcker. Kommer de tillbaka?

Hej! Tack för er fråga. Vad roligt att ni tycker att nya Legimus fungerar bra. Vi tog hjälp av vår kollega Peder Wollinger, produktägare för Legimus, för att svara på några vanliga frågor om Legimus:

Bokhämtaren

Bokhämtaren finns inte i nya versionen av Legimus.se. Den byggde på föråldrad teknik. Vi erbjuder nu istället nedladdning via zip- eller ISO-fil. Du kan ställa in i din webbläsare var nedladdningar ska hamna på din dator. Instruktionen för hur du går tillväga finns på legimus.se.

Beskrivning av böcker

Den första tiden i nya Legimus saknades beskrivningar av böckerna i sökträfflistorna. Nu finns de åter för många av titlarna. Vi arbetar med att all information från de äldre titlarna som katalogiserats i vårt gamla system ska föras över till vårt nya. Därefter kommer beskrivningar som syntes i gamla Legimus och sökningar på ämnesord att fungera bättre.

Information till bibliotek

För att göra informationen på legimus.se så enkel och överskådlig som möjligt för

läsarna har vi lagt informationen för dig som arbetar på bibliotek innanför inloggning.

För att komma åt den informationen måste du logga in med ditt personliga registrerarkonto eller ert bibliotekskonto på nya legimus.se. Då kommer rubriken "För bibliotek" att synas, liksom länkarna till vårt användarregister, TBK-gränssnittet och vår beställningsportal. Länkarna hittar du genom att klicka på "Genvägar", direkt under rubriken "För bibliotek" i huvudmenyn.

Nedladdningslistan

Nedladdningslistan finns för bibliotekets gemensamma konto. I nedladdningslistan kan du precis som tidigare lägga till flera böcker samtidigt. Instruktion för detta finns under "För bibliotek", "Talböcker på CD eller minneskort". Nedladdningslistan finns inte längre för enskilda användare.

Mina val

En ny funktion i Legimus är "Mina val". Där kan läsaren göra inställningar för att påverka vad som visas på legimus.se. Just nu går det att välja vilka språk och vilka format som kommer upp i sökresultat. Vi arbetar med att utveckla nya funktioner som underlättar för läsaren att skapa en personlig läsupplevelse i Legimus. ●

Svarstjänsten har bytt namn till Kontaktcentret!

Du når oss på samma sätt som tidigare:
040-653 2710
info@mtm.se
Öppettider:
Måndag–fredag
klockan 8.30–12.

FOTO: SARAH PERFECT

Vi vill att Legimus ska fortsätta att utvecklas. Hör gärna av dig till oss om du har förslag på förbättringar!

Färgen är blå!

Kan du para ihop text och bild? Ledtråden till alla svar är "blå".
Varje text är hämtad ur eller beskriver en berättelse.

A

B

C

D

E

1

Oscar försvinner från en internatskola i Barcelona. Dessförinnan hade han smugit in i ett övergivet hus där han hittade en klocka som förflyttade honom i tiden. Han mötte också någon med en hemlighet. Äventyret började i en underjordisk labyrint.

2

Louise och Fredrik är på ytan ett lyckat par. Parvaneh går en kurs i svenska för invandrare, lämnar sin våldsamma man och möter en ny. Läraren Lena är gift med en man som spelat bort allt de äger. Alla lever i Malmö och ibland korsas deras vägar.

3

Systrarna Steffi och Nelli kommer från Wien till ett fiskarsamhälle i Göteborgs skärgård. Det är krig och många barn från såväl Österrike som andra länder sänds i väg till Sverige för en tryggare tillvaro för en period. Första delen i en serie.

4

Roman som skildrar en fattig svart familj i 1940-talets Ohio. Pecola drömmer om att likna Shirley Temple. Hon lever med en hjärtlös, hårt arbetande mor och en alkoholiserad far som gör henne med barn. Författaren har fått Nobelpriset.

5

Huvudperson i en av Charles Perraults sagor. Han dödar sina sex första fruar men blir själv dräpt av den sjunde hustruns bröder. Historien om hans blodiga tornrum fullt av mördade hustrur går tillbaka till en verklig förbrytare i 1400-talets Frankrike.

Quiz av Ellen Follin

SVAR: 1+E = Marina av Carlos Ruiz Zafón. 2+A = Himmel av Torbjörn Flygt. 3+C = En ö i havet av Annika Thor. 4+B = De blåste ögonen av Toni Morrison. 5+D = Riddar Blåskäg.

Seriestrippen

SERIESTRIPPEN: JENNY HOLMLUND

Jag gjorde det, fick tillbaka läsningen!

”Jag läser bra, men det tar lång tid och är ansträngande att läsa en tidning. Om jag däremot läser text och lyssnar samtidigt blir det ett helt annat flyt. Tack vare taltidningen och talböcker läser jag lika mycket idag som förr.”

Karin Zätterman, har afasi efter en stroke och läser med både öronen och ögonen

Läs mer
om taltidningar
och talböcker
på mtm.se

MTM är ett kunskapscentrum för tillgängliga medier. Vi gör talböcker, taltidningar, punktskrift, lättlästa böcker och lättlästa nyheter. **Vi ger alla möjlighet att läsa.**